

# Lukuohjauksen suunnittelu

Uusikylän ja Atjosen (2005) mukaan ohjaus on tavoitteellista ja vuorovaikutteista toimintaa, jolla pyritään tukemaan yksilöä niin, että hän kykenee asettamaan itselleen tavoitteet ja etenemään niitä kohti. Tämä määritelmä tarkoittaa sitä, että ohjaustilanteella on tärkeä merkitys, ja tilanne vaatii ammattimaista otetta.

Ohjaustilanne muodostuu kolmesta toisiinsa kiinnittyneestä elementistä: suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Tämä osio käsittelee ohjaustilanteen suunnittelua. Suunnitteluvaiheen voi nähdä sarjana kysymyksiä, joihin suunnittelun kuluessa vastataan:

- Miksi ohjataan?
- Ketä ohjataan?
- Miten ohjataan?
- Mitä halutaan saavuttaa?

Miksi–kysymykseen vastaus tulee yleensä organisaatiotasolta, jossa toiminnasta on päätetty, mutta ohjaajan on myös hyvä kirkastaa tämä asia itselleen.

Ketä ohjataan eli keitä ovat ne henkilöt, joille ohjaus järjestetään, on suunnittelutyön kannalta keskeinen ja sitä kautta kyetään vastaamaan myös muihin esitettyihin kysymyksiin.

Kyetäkseen asettamaan järkevät tavoitteet ja valitsemaan vuorovaikutteisen ohjausmenetelmän, ohjaajan pitäisi tuntea ohjattava ryhmä, ainakin jossain määrin. Kun kyseessä on ryhmä, jonka tavoittaminen on vaikeaa, niin on syytä kääntyä yhteistyökumppaneiden puoleen. Esimerkiksi oppilaitosten, yhdistysten tai kuntien eri toimijoiden avulla ohjaaja saa yhteyden ihmisiin ja hänelle voi tarjoutua mahdollisuus tavata ohjattaviaan ennen ohjaustilannetta. Ensitapaaminen on syytä järjestää ryhmän tiloissa ja ilman muodollista agenda. Ohjaaja voi esimerkiksi vierailla ryhmän luona ja kuunnella heitä. Lyhytkin tapaaminen auttaa ratkaisemaan käytännön kysymykset, kuten

- Missä ohjaus olisi parasta järjestää?
- Minkälainen tila olisi sopiva?
- Kuinka monta ohjattavaa ryhmässä voi olla?
- Kuinka paljon aikaa ohjaustilanteeseen tulisi varata?

Ennakkotapaaminen valmistaa ohjaajaa myös pedagogisesti, sillä kun hän oppii tuntemaan ryhmää, hänelle muodostuu myös käsitys siitä, minkälainen aktiivinen ja vuorovaikutteinen ohjausmenetelmä voisi toimia ja kannustaa juuri tätä ryhmää. Menetelmän valinta on keskeinen osa suunnittelua. Lukuohjaustilanteelle on turha asettaa isoja määrällisiä tavoitteita, enemmän pieni ryhmä ja pienet askelet mahdollistavat onnistumisen. Ohjaus ei ole opetusta, vaan ihmisten kannustamista ja rohkaisua.

Ohjaustilanteelle kannattaa asettaa 3-4 selkeää ja konkreettista tavoitetta, jotka on mahdollista todentaa. Esimerkiksi tavoitteena voi olla, että

- ryhmästä kaksi henkilöä hankkii kirjastokortin, tai
- ryhmästä kaksi henkilöä osaa nimetä itseään kiinnostavan kirjastopalvelun.

Suunnitteluvaiheessa ohjaaja myös päättää, miten hän arvioi tilanteen ja kerää osallistujilta palautetta. Arviointivaiheessa katsotaan, onko ohjaustilanteelle asetetut tavoitteet saavutettu. Ohjaajan itsearviointi on hyvä menetelmä, jonka kautta ohjaaja voi tarkkailla omaa työtään ja huomioida, mitkä kohdat vaativat kehittämistä ja uudelleen miettimistä. Itsearviointi toimii, mikäli ohjaaja on rehellinen itselleen, sitoutunut työhönsä ja haluaa kehittää sitä edelleen.

Palaute puolestaan on osallistujien kokemus ohjauksesta. Palautetta voi kerätä suullisesti, kirjallisesti, hymynaamoilla, fiiliskorteilla, värikynillä ja monella muulla eri keinolla. Tärkeintä on se, että ohjaaja suhtautuu vakavasti saamaansa palautteeseen. Positiivisesta palautteesta tulee onnistumisen tunne, mutta onko niin, että reagoimalla ja suhtautumalla vakavasti juuri negatiiviseen palautteeseen pystymme lopulta kehittämään toimintaamme eniten.

Ohjaustilanteen suunnitelma on kirjallinen dokumentti, johon ohjaaja kirjaa

- tiedot ryhmästä
- ajan, paikan, keston sekä tapaamiskertojen määrän
- lyhyen kuvauksen ohjauksesta ja valitusta menetelmästä
- tavoitteet
- palautteen ja itsearvioinnin menetelmät.

Suunnitelman dokumentointi osoittaa toiminnan läpinäkyvyyttä. Ohjaaja voi helposti jakaa suunnitelman osallistujille, yhteistyökumppaneille ja kollegoilleen.

Aloittelevan ohjaajan on syytä paneutua suunnitteluvaiheeseen huolellisesti, kokemuksen myötä oma osaaminen kasvaa ja suunnittelutyö helpottuu. Vastuullinen ohjaus edellyttää, että tilanteisiin valmistaudutaan aina.

